הִלְכוֹת תְּפִלָּה סִימָן צ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כב]

עַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א[15].

15) שכתב שגם לדעה החולקת בס"ז, מ"מ כאן האיסור לעבור הוא דוקא אחרי הכותל שבו הפתח.

[משנ"ב ס"ק כד]

שֶׁעַל מַלְכוּתוֹ עָלָיו, וְלֹא יָבוֹאוּ לְחָשְׁדוֹ[16].

16) וכשאוחז בידו שקית של טלית ותפילין, כתב הערוך השלחן (סי"ב) שיכול לעבור כנגד פתח בית הכנסת.

[משנ"ב ס"ק כה]

אוֹ שֶׁיֵּשׁ בֵּית־הַכְּנֶסֶת וְכוּ'[17].

17) והקשה הב"י לקמן (סי' תרעא ס"ח), מדוע הדין כאן שכשיש ב' פתחים מותר לעבור ליד הפתח מבלי להיכנס לתוכו ולא נאסר מפני החשד, ובהלכות חנוכה (שם) כתוב שחצר שיש לה ב' פתחים צריך להדליק בשניהם מפני החשד, וראה שם מה שתירץ.

[משנ"ב ס"ק כז]

וַאֲפִלּוּ אִם יֵשׁ לוֹ עֲשָׂרָה בְּבֵיתוֹ יִשְׁתַּדֵּל[18] בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת[19].

18) אף שכתב בשו"ע "ישתדל" ומשמע שאינו חיוב, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' כז ושם ח"ג סי' ז) שהוא חיוב בעיקר מצות תפילה, כיון שביחידות לא מובטח אפילו לאדם גדול וצדיק שתתקבל תפילתו. וכן כתב בשמירת הלשון (חלק שני חתימת הספר פ"א) שהוא חיוב, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (פניני תפלה עמ' קיט), והביא ראיה מהגמרא (פסחים מו, א) שהובאה להלכה בשו"ע להלן (סט"ז). ובספר עמק ברכה (ברכות קריאת שמע אות א) כתב שאין חיוב להתפלל בציבור, אלא שכיון שתפילת היחיד נשמעת בכל זמן רק בציבור, לכן כדי שתתקבל תפילתו צריך להשתדל להתפלל עם הציבור. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' ו) ביאר, שלשון "ישתדל" היינו להתפלל דוקא בבית הכנסת בציבור ולא בביתו בעשרה, ולכאורה כן משמע במשנ"ב, וראה הע' הבאה.

19) וכשיש מנין קבוע בביתו, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תרפז ס"ק י) שלקריאת המגילה מסתבר שצריך ללכת לבית הכנסת משום פרסומי ניסא, ומשמע שבלא זה אינו חייב.

[משנ"ב ס"ק כח]

שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹאֵס בִּתְפִלַּת הַצִּבּוּר[20] וכו', וְאֶחָד יֵשׁ בּוֹ "בְּרֹב עָם"[21], מְצָוָה לְהִתְפַּלֵּל בּוֹ יוֹתֵר[22] וכו', שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים[23] שֶׁהֵם גְּדוֹלִים בְּיַחַד[24].

20) ובספרו שמירת הלשון (חלק שני חתימת הספר פ"א) האריך לבאר את גודל הענין והמעלה של תפילה בציבור, ומנה שם כמה דברים: יש לו שכר פסיעות במה שהולך לבית הכנסת, וזוכה לקבל את פני השכינה על ידי שבבית המדרש עוסקים בתורה, ומרגיל אחרים לעשות כמוהו ויקבל שכר עבורם, וכשמקיים את המצוות יחד עם הציבור מתעלות המצוות של כולם לדרגה גבוהה יותר, ואוכל פירותיהן בעולם הזה, וזוכה לאריכות ימים, ובשעת התפילה עם הציבור הוא עת רצון בשמים, ועוד, שמפני מיעוט הכוונה בזמנינו כשמתפלל עם הציבור מתעלה תפילתו אפילו שאינה בכוונה כל כך, ומקיים על ידי אמירת קדושה מצות עשה של 'ונקדשתי בתוך בני ישראל', ועוד כמה מצוות, עיין שם.

21) ולפי זה היו צריכים כולם ללכת להתפלל בבית הכנסת הגדול ביותר, אך כתב בשעה"צ לקמן (סי' תרפז ס"ק י) שאין צריכים, ולא ביאר טעמו. ובשו"ת הרדב"ז (סי' תתקי (תעב), הובא לקמן סי' קנ ס"ק ב) ביאר, שאף שמצוה להתפלל ברוב עם, אך כיון שלכל ציבור יש מנהגים שונים, ואין קילוסם עולה יפה יחד, לפיכך נהגו כל בני עיר ולשון לעשות להם קהל בפני עצמם, כי בחילוק המקומות והלשונות יתחלקו הלבבות. ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' מו) כתב שאפילו אם המנהגים שונים, אך לפעמים קשה ללכת לבית הכנסת הגדול בגלל המרחק, ובשיש בית הכנסת נוסף שהוא קרוב ילכו אליו.

22) וכשיש כמה אבלים וכל אחד מהם רוצה להיות ש"ץ, כתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ד סי' סא אות ד) וכן דעת הגרש"ז אויערבך (משנ"ב ביצחק יקרא), שודאי עדיף להתפלל ברוב עם ולא להיחלק לכמה מנינים. אמנם, דעת הגרי"ש אלישיב (אשי ישראל פ"ח הע' כו) שהחסד עם חבירו [כגון שהוא 'חיוב'] שיוכל גם הוא להיות ש"ץ, עדיף על המעלה של 'ברוב עם', וכן כתב בשו"ת מקור חיים (וילנא, סי' ג) שמותר מטעם שעושים חסד עם הנפטר [קרובו של חבירו] לזכות אותו ב'קדושה' ו'ברכו', והביא שם תשובת בעל החשק שלמה, שקודם שהתחילו להתפלל פשוט הדבר שמותר להיחלק, אולם לאחר שהתחילו 'פסוקי דזמרה' יש איסור להיחלק, משום שממעטים כבוד שמים.

וקטנים שעונים 'אמן יהא שמיה רבה' ושאר דברים שבקדושה, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"ח הע' כה) שמצטרפים לחשבון 'ברוב עם'.

23) ולכן כשיש ששה אנשים שלא התפללו ומצרפים עוד ארבעה שכבר התפללו, כתבו בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' כח-ל) והארחות רבנו (ח"א עמ' נא) בשם הגרי"י קניבסקי, ובשם הגרי"ז (תשובות והנהגות ח"א סי' קב) שאין זה נחשב לתפילה בציבור, ואין הארבעה מצטרפים אלא לאמירת דברים שבקדושה. וכתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פי"ב הע' טז), שגם מה שכתב המשנ"ב לעיל (סי' סט סוף ס"ק ח) שכשיש רוב מנין הם כמו ציבור "גמור", כוונתו רק שיכולים להתפלל תחילה בלחש ואחר כך לומר חזרת הש"ץ. מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' י וח"ט סי' ו-ז) הוכיח מדברי הרמב"ם שבאופן כזה נחשבת תפילה בציבור, וראה מה שכתבנו לעיל סי' סט שם.

24) ולכן כתב לעיל (סי' סו ס"ק לה) שצריכים הציבור והש"ץ להתחיל שמונה עשרה בשווה, אלא שמ"מ אם התחיל 'ה' שפתי' קודם הקהל, אין קפידא. ובביה"ל לקמן (סי' קט ס"א ד"ה הנכנס) כתב שיתכן שכשאינו מתחיל עם הציבור בשווה אינה נקראת תפילת ציבור גמורה. אמנם, בספר ארחות רבנו (ח"ג עמ' רח) כתב, שדעת החזו"א היא שגם מי שמתחיל שמונה עשרה אחרי הציבור, כל זמן שאפילו אחד מהציבור או הש"ץ עדיין לא סיימו שמונה עשרה נחשבת תפילה בציבור, ואפילו אם יתחיל בסוף תפילתו של אחר וכן הלאה אפילו מאה, נחשבת לכולם תפילה בציבור, אלא שמ"מ עדיף להתחיל יחד עם הציבור.

ולענין מי שמתחיל להתפלל בשווה עם השליח ציבור אם נחשב כתפילה בציבור, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' קט ס"ק יד).

[משנ"ב שם]

דְּ"בְרֹב עָם הַדְרַת מֶלֶךְ"[25] וכו', לְהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר בְּמִנְיָן[26], אֵיזֶה יוֹם שֶׁיִּרְצֶה[27].

25) ומשמע שלולי מעלת 'ברוב עם' מוטב שיתפלל מיד גם מוסף, ובביה"ל לקמן (סי' רפו ס"א ד"ה מיד) כתב שאף שדעת הלבושי שרד שאפילו אם התפלל כותיקין יותר טוב לאחֵר את תפילת מוסף שהיא כנגד קרבן מוסף שהיה קרב בשעה השישית, מ"מ אין כדאי לאחֵר כל כך, מפני שמבטל בכך עונג שבת של אכילה.

26) ואם ניתנה אפשרות לחולה לצאת מביתו לזמן מועט, כתב

המשך במילואים עמוד 24

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

יום ב׳ ו׳ אדר א׳ תשע״ו

הִלְכוֹת תְּפִלָּה סִימָן צ

קכב בְּאֵר הַגּוֹלָה

הוּא מִתְפַּלֵּל בְּבֵית הַסָּמוּךְ (ט) (כא) לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, וּפָנָיו כְּנֶגֶד אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כָּרָאוּי וַאֲחוֹרָיו לְכוֹתֶל בֵּיתוֹ שֶׁהוּא כּוֹתֶל בֵּית־הַכְּנֶסֶת, מֻתָּר, שֶׁאֵינוֹ נִכָּר שֶׁמַּחֲזִיר פָּנָיו מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת: ח [ס]אָסוּר לַעֲבֹר חוּץ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת (כב) בְּצַד שֶׁהַפֶּתַח פָּתוּחַ בּוֹ בְּשָׁעָה (כג) שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִים, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּכוֹפֵר בְּיַיִן שֶׁאֵינוֹ נִכְנָס לְהִתְפַּלֵּל. [א]וְאִם נוֹשֵׂא מַשָּׂאוֹ (כד) אוֹ שֶׁלָּבוּשׁ תְּפִלִּין (כה) אוֹ שֶׁיֵּשׁ בֵּית־הַכְּנֶסֶת אַחֵר בָּעִיר אוֹ שֶׁיֵּשׁ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת זֶה פֶּתַח (י) אַחֵר (כו) (אוֹ שָׁרוֹכֵב עַל הַבְּהֵמָה) מֻתָּר: (ב״י בשם רי״ו): ט [ל]יִשְׁתַּדֵּל אָדָם (כז) לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת (כח) עִם (יא) [יא] הַצִּבּוּר. [ב]וְאִם הוּא (יג) [יג] (כט) אָנוּס שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לָבוֹא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, (ל) יָכוֹן לְהִתְפַּלֵּל בָּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר (יג) מִתְפַּלְּלִים (והוּא

ס בְּרָכוֹת ח׳ צ בית־יוֹסֵף בֹּשֶׁם רַבֵּנוּ יְרֻחָם ק שָׁם ח׳ ר שָׁם דָּךְ ז

בֵּאוּר הֵיטֵב

(ט) **לְבֵית־הַכְּנֶסֶת.** וְה״ה בָּעֲזָרָה, וְכ״כ הַשְּׁכֵנה״ג רְאִיתִי קְהִלּוֹת רַבּוֹת עֲזָרוֹתֵיהֶם לְצַד מִזְרָח וּמִתְפַּלְּלִין וּפְנֵיהֶם כְּלַפֵּי מִזְרָח וְאַחוֹרֵיהֶם כְּלַפֵּי כֹּתֶל מִזְרָחִית שֶׁבְּבֵהכ״נ, וְנִרְאֶה דְּס״ל דַּעֲזָרָה הָוֵי נַמֵּי כְּמוֹ בַּיִת שֶׁהַתֵּיר הָרַמְבַּ״ם לְהִתְפַּלֵּל לְצַד הַמִּזְרָח אעפ״י שֶׁאֲחוֹרָיו כְּלַפֵּי בהכ״נ עכ״ל. וְעַיֵּן בְּלֶ״ח אות כג: (י) **אַחֵר.** עַיֵּן בְּתֶ״ק ס׳ פ בְּמַה מְדַלְּקִין. וּבְדִרְשׁוֹת הָרַאנ״ח פ׳ וַיֵּשֶׁב וּפָרְשָׁה מִצְרַע, וּבִתְשׁוּבוֹתָיו ח״ב סי׳ ע וּבְהִשּׁוּבַת חֶכֶם צְבִי סי׳ צא: (יא) **הַצִּבּוּר.** אעפ״י שֶׁיּוֹכֵל לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ בְּיוֹ״ד מ״מ בָּרְכ עִם הַדְּרַ מֶלֶךְ, מ״א. וַאֲפִלּוּ אֵינָא בְּצִבּוּר הַרְבֵּה חוֹטְאִים לֹא יִמָּנַע מִלְּהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר, כנה״ג ע״ת. מִי שֶׁהָיָה חָבוּשׁ בְּבֵית־הָאֲסוּרִין וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר, וְהִתְחַנֵּן לִפְנֵי הַשַּׁר וְלֹא אָבָה רַק יוֹם אֶחָד וְלֹא יוֹתֵר, אֵיזֶה יוֹם יִבְחַר לוֹ? פְּסַק הָרַדְבַּ״ז ח״א סי׳ יג שֶׁלֹּא יַחְמִיץ הַמִּצְוָה וְתֵכֶף יִתְפַּלֵּל בְּעַשָּׂרָה ע״ש. וְחֻכַּם צְבִי בִּתְשׁוּבָתוֹ סי׳ קו הִקְשָׁה עָלָיו מִפֶּרֶק הַתַּכְלִת דף מט דְּקַמְבָּעְיָא לָן: צִבּוּר שֶׁאֵין לָהֶם תְּמִידִין וּמוּסָפִין אֵיזֶה מֵהֶם קוֹדֵם, וּמוֹקֵי לַהּ בְּמוּסָפִין דְּהַאִידָּנָא וּתְמִידִין דִּלְמָחָר, תֵּדִיר עָדִיף אוֹ מְקֻדָּשׁ עָדִיף? וְאִי בְּסִבְרַת הָרַדְבַּ״ז, אַף אִי תֵּדִיר עָדִיף, מוֹסָפִין קְרֵמֵי מִשּׁוּם דְּאֵין מַעֲבִירִים עַל הַמִּצְוָה ע״ש. וּבְלֶקֶט־הַקֶּמַח דַּף יא מְיַשֵּׁב דְּיֵשׁ חִלּוּק בֵּין יָחִיד לְצִבּוּר, דְּאֵין צִבּוּר מֵתִים, אַף בְּיָחִיד שֶׁהוּי מִצְוָה לָא מְשַׁהֲינַן ע״ש. וְהַמְחַבֵּר יַד־אַהֲרֹן מֵתֵרֵץ, דִּבְשִׁלְמָא לְהַהִיא דְּתֵדִיר וּמְקֻדָּשׁ, אִי אִקְרִיב תֵּדִיר שׁוּב אֵינוֹ יָכוֹל לְהַקְרִיב מְקֻדָּשׁ וְכֵן לְהַפּוֹךְ, מש״ה מְסַפְּקָא לָן מִי נִדְחֶה מִפְּנֵי מִי, אֲבָל הָכָא אֵינוֹ מְסַפֵּיד הַמִּצְוָה לְגַמְרֵי, אֶלָּא דְּאִם יַמְתִּין לְיוֹם־כִּפּוּר עוֹשֶׂה הַמִּצְוָה בִּשְׁלֵמוּת מש״ה אֵין מַעֲבִירִין ע״ש, וְעַיֵּן תְּשׁוּבַת יַד־אֵלְיָהוּ סי׳ מב. מִי שֶׁתּוֹלֵךְ בְּשָׁבָת וְי״ט בְּהַשְׁכָּמָה לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיַן עֲשָׂרָה כְּגוֹן רֹב צִבּוּר מְאֻחָרִים תְּפִלָּתָם, וּבְאוֹתוֹ מִנְיַן מִתְפַּלְּלִים גַּם תְּפִלַּת מוּסָף תֵּכֶף אַחַר תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, וְיֵשׁ זְמַן אח״כ לְיוֹלֵךְ לְבהכ״נ, יוֹתֵר טוֹב לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיַן עֲשָׂרָה כְּגוֹן רֹב צִבּוּר מְאֻחָרִים תְּפִלָּתָם, וּבְאוֹתוֹ מִנְיַן מִתְפַּלְּלִים גַּם תְּפִלַּת מוּסָף תֵּכֶף אַחַר תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, וְיֵשׁ זְמַן אַחַר־כָּךְ לֵילֵךְ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, יוֹתֵר טוֹב לֵילֵךְ לְהִתְפַּלֵּל מוּסָף עִם הַצִּבּוּר בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, דְּ״בְרַב עַם הַדְרַת מֶלֶךְ״, כֵּן כָּתַב בְּתִשׁוּבַת יַד־אֵלְיָהוּ סִימָן מב. וְדַוְקָא אִם אֵין מְקוֹמוֹ מְיֻחָד לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, (כ) טוֹב יוֹתֵר שֶׁיִּתְפַּלֵּל כָּל הַתְּפִלָּה בְּמָקוֹם אֶחָד. כָּתַב בְּתִשׁוּבַת רַדְבַּ״ז: תְּפוּס, שֶׁהִשְׂכִּיר נָתַן לוֹ רְשׁוּת יוֹם אֶחָד לְהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר בְּמִנְיָן, אֵיזֶה יוֹם שֶׁיִּרְצֶה, יִתְפַּלֵּל אוֹתוֹ יוֹם תֵּכֶף, וְלֹא יַחְמִיץ הַמִּצְוָה לְהַמְתִּין עַל יוֹם־כִּפּוּר אוֹ פּוּרִים. רַעְיָן בְּחַיֵּי־אָדָם כְּלָל סח וּבְנִשְׁמַת־אָדָם שֶׁהָאֲרִיךְ בְּכַמָּה פְּרָטִים שֶׁיֵּשׁ בְּעִנְיָן זֶה: (כט) **אָנוּס.** הָיְנוּ (כז) שֶׁתֹּשׁ כֹּחוֹ אַף שֶׁאֵינוֹ חוֹלֶה[28]. וְאִם הוּא אָנֻס מָמוֹן, שֶׁמֻּחְמֶּמֶת הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ לְהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר יָכוֹל לִידֵי הֶפְסֵד, יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ בְּיָחִיד[29] אוֹ בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת בְּלֹא צִבּוּר; אֲבָל מִשּׁוּם מְנִיעַת רֻוַח לֹא יִמָּנַע מִלְּהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר, דְּחִלּוּק יֵשׁ בֵּין מְנִיעַת רֻוַח לְבֵין הֶפְסֵד מְכִיסוֹ, וְכֵן כָּתַב בְּשֵׁב־יַעֲקֹב, וְהֵעִיד עַל הַגָּאוֹן מוהר״ר זַלְמָן מירל״ש אַב״ד דְּקֶהִלַּת־קֹדֶשׁ הָאמְבּוּרְג, שֶׁפַּעַם אַחַת הָלַךְ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת מְעַטֵּף בְּטַלִּית וּתְפִלִּין כְּדַרְכּוֹ, וּפָגַע בּוֹ אָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ לְמִכֹּר אֲבָנִים טוֹבוֹת וְרָצָה שֶׁיֵּלֵךְ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[יא] הַצִּבּוּר. עבה״ט, ומ״ש וַאֲפִלּוּ יֵשׁ הַרְבֵּה חוֹטְאִים כו׳, כִּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם אֵין כָּתוּב כֵּן אֶלָּא: וַאֲפִלּוּ הָיָה בָּהֶם חוֹטְאִים כו׳. וְאע״ז מִהָרַשְׁ״א בְּחִדּוּשֵׁי אַגָּדוֹת בִּכְרִיתוֹת כָּתַב אֲבָא דְּאָמְרִינַן כָּל תַּעֲנִית שֶׁאֵין בָּהּ מִפּוּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל כו׳ שֶׁהֲרֵי חֶלְבָּנָה כו׳, שָׁצ״ל יו״ד חוּץ מִן הַפּוּשֵׁעַ וְכֵמוֹ בְּקִטֹּרֶת שְׁהֵיָה יו״ד סְמָנִים חוּץ חֶלְבָּנָה ע״ש. וְשׁוּב רְאִיתִי בְּשֵׁם חֶסֶד לְאַבְרָהָם שֶׁכ״כ בְּעִין־הַקּוֹרֵא, נָהָר מו, וע״ש שֶׁכָּתַב דְּזַקָא כְּשֵׁשׁ י׳ צַדִּיקִים וְאֶחָד רָשָׁע אוֹ כ׳ צַדִּיקִים וּב׳ רְשָׁעִים, אֲבָל אֵין כֹּחַ בַּע״ּ צַדִּיקִים כו׳, וּמ״ש מִתְּשׁוּבַת הָרַדְבַּ״ז הִתְשׁוּר׳ ח״ג, עַיֵּן שֹׁאֲגַת־אֲרִיֵה וּבִשְׁאֵלַת־יַעֲקֹב״ץ סי׳ יח וְעַיֵּן בְּש״ע בְּשֵׁם הָרַדְבַּ״ז ח״א שֶׁכָּתַב: אֲבָל עַתָּה שֶׁאֲנִי רוֹאֶה בְּרַב־עָם רֹב בְּלִבּוּל וְאֵין אָדָם שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה אוֹ קְרִיאַת ס״ת בְּבהמ״ד בְּעֲשָׂרָה, עֲדִיפָא לִי עִם הַתַּלְמִידִים אעפ״י שֶׁאֵין שָׁם רַכ״ע כו׳ ע״ש. וְעַיֵּן בְּשו״ת מַהַרַ״י הַלֵּוִי אַחְיוֹ שֶׁל הַט״ז בְּסִימָן יג מ״ש בָּהָא דְּאָמַר אַבַּיֵי מֵרֵישׁ חֲזִי מְצִלְּינָא כו׳ ע״ש: [יב] אָנוּס. עבה״ט. וְכָתַב בְּסֵפֶר דֶּרֶךְ־חַיִּים לְמַהֲרַ״ם פִּיזִי לוּנְזָאנוֹ: צִבּוּר בְּבהכ״נ וְצִבּוּר חוּץ לְבהכ״נ הֵיכִי דְּאִבָּא בְּבַיִת אֵין תְּפִלָּתוֹ כו׳; צִבּוּר חוּץ לְבהכ״נ וְיָחִיד בְּבהכ״נ, צִבּוּר חוּץ לְבהכ״נ עָדִיף, וְעַיֵּן בְּיד־אֵלְיָהוּ סי׳ ד וּבְש״ע הָאֲרִיךְ בָּזֶה ע״ש, וְעַיֵּן לְעֵיל הֵבַאתִי מֵהָרַדְבַּ״ז בְּמִי שֶׁבְּבֵית מִדְרָשׁוֹ חִלּוּק פְּתוּחַ סָמוּךְ לְבהכ״נ ע״ש:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

אוֹ לְדָרוֹמוֹ: (כא) **לְבֵית־הַכְּנֶסֶת.** וְהוּא הַדִּין בָּעֲזָרוֹת הַבְּנוּיוֹת בְּכֹתֶל מִזְרָחִי, שֶׁרַי לְהִתְפַּלֵּל שָׁם, דְּחֶדֶר הוּא וְאֵין נִרְאֶה כַּאֲחוֹרָיו לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, וְכֵן כָּתַב הַשִּׁיּוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁרְאָה קְהִלּוֹת רַבּוֹת שֶׁעֲזָרוֹתֵיהֶם לְצַד מִזְרָח, וּמִתְפַּלְּלִין וּפְנֵיהֶם כְּלַפֵּי מִזְרָח וַאֲחוֹרֵיהֶם כְּלַפֵּי כֹּתֶל מִזְרָחִי שֶׁבְּבֵית־הַכְּנֶסֶת. וּמִכָּל מָקוֹם יוֹתֵר טוֹב בְּעֵת שֶׁבּוֹנִים הָעֲזָרוֹת לַעֲשׂוֹתוֹ בְּצַד אַחֵר, לֹא בְּצַד מִזְרָח, כִּי יֵשׁ מְפַקְפְּקִים בָּזֶה, עַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה: ח (כב) **בְּצַד שֶׁהַפֶּתַח וְכוּ׳.** עַיֵּן בְּפְרִי־מְגַדִּים. שֶׁיֵּשׁ לְהַחְמִיר אֲפִלּוּ בְּעֵת קְרִיאַת שְׁמַע וּפְסוּקֵי דְזִמְרָה: (כד) **אוֹ שֶׁלָּבוּשׁ וְכוּ׳.** דְּנִרְאֶה שֶׁעַל מַלְכוּתוֹ עָלָיו, וְלֹא יָבוֹאוּ לְחָשְׁדוֹ[16]: (כה) **אוֹ שֶׁיֵּשׁ בֵּית־הַכְּנֶסֶת אַחֵר וְכוּ׳**[17]. נִרְאֶה לִי דְּהוּא הַדִּין אִם רָגִילִין בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת הַזֶּה לַעֲשׂוֹת כְּמָה מִנְיָנִים, גַּם־כֵּן שָׁרֵי, דְּלֹא יָבוֹאוּ לְחָשְׁדוֹ: (כו) **אוֹ שֶׁרוֹכֵב.** שְׁנִכְּר שֶׁמִּפְּנֵי שֶׁהוּא טָרוּד בְּשִׁמִּירַת הַבְּהֵמָה אֵינוֹ נִכְנָס: ט (כז) **לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת.** וַאֲפִלּוּ (יא) אִם יֵשׁ לוֹ עֲשָׂרָה בְּבֵיתוֹ יִשְׁתַּדֵּל[18] בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת[19], וְעַיֵּן בְּסָעִיף יח בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף־קָטָן נה: (כח) **עִם הַצִּבּוּר.** מִפְּנֵי שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹאֵס בִּתְפִלַּת הַצִּבּוּר[20]; וַאֲפִלּוּ (יט) הָיָה בָּהֶם חוֹטְאִים לֹא יִמָּנַע מִלְּהִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם. אִם יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי בָּתֵּי־כְּנֻסִיּוֹת וְאֶחָד יֵשׁ בּוֹ ״בְּרַב עָם״[21], מִצְוָה לְהִתְפַּלֵּל בּוֹ יוֹתֵר[22]. כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים, דְּאִם יֵשׁ בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת שֶׁל ״רַב עָם״ רֹב בִּלְבּוּל, וְאֵין אָדָם שׁוֹמֵעַ לֹא תְּפִלָּה וְלֹא קְרִיאַת הַתּוֹרָה, מוּטָב לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ בְּעֲשָׂרָה. וּבֵית־הַכְּנֶסֶת בְּיָחִיד וּבְבֵיתוֹ בַּעֲשָׂרָה, תְּפִלַּת צִבּוּר עָדִיף, וַאֲפִלּוּ יָכוֹל לִשְׁמֹעַ קְדִישׁ וּבָרְכוּ, אֲפִלּוּ הָכֵי תְּפִלַּת צִבּוּר עָדִיף [פמ״ג]. וְעִקַּר תְּפִלָּה בְּצִבּוּר הוּא תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה,

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(יח) פְּרִי־מְגַדִּים: (יט) רַמְבַּ״ם: (כ) מְגַן־גִּבּוֹרִים: (כא) מְגַן־אַבְרָהָם:

Torah-Box.com diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

ש רבנו יונה בשם הגאונים ת בקונטרס כ״ח א רבנו יונה והרא״ש ב בברכות ח׳ ג ברכות ו׳

הַדִּין בְּנֵי־אָדָם הַדָּרִים (יד) בֵּישׁוּבִים וְאֵין לָהֶם מְנְיָן, מִכָּל מָקוֹם (לא) יִתְפַּלְּלוּ שַׁחֲרִית וְעַרְבִית (לב) בִּזְמַן שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִים, סמ״ג). ש**וְכֵן אִם נֶאֱנַס וְלֹא הִתְפַּלֵּל בְּשָׁעָה שֶׁהִתְפַּלְּלוּ הַצִּבּוּר וְהוּא מִתְפַּלֵּל בְּיָחִיד, (לג) אַף־עַל־פִּי־כֵן יִתְפַּלֵּל בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת: י** ת**כְּשֶׁעוֹמֵד** (לד) **עִם הַצִּבּוּר, אָסוּר לוֹ** (לה) **לְהַקְדִּים** (טו) **תְּפִלָּתוֹ לִתְפִלַּת צִבּוּר,** א**אֶלָּא אִם כֵּן** (לו) **הָיְתָה** (טז) **עוֹבֶרֶת** וְאֵין הַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין לְפִי שֶׁמַּאֲרִיכִין בְּפִיּוּטִים **אוֹ לְסִבָּה אַחֶרֶת.** (אֲבָל בְּלֹא שָׁעָה עוֹבֶרֶת, יִתְפַּלֵּל הַפִּיּוּטִים וְהַתְּחִנּוֹת עִם הַצִּבּוּר וְלֹא יִפְרֹשׁ מִן הַצִּבּוּר אֲפִלּוּ לַעֲסֹק בְּדִבְרֵי־תּוֹרָה. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן סח): **יא** ב**מִי** (לז) **שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית־הַכְּנֶסֶת** (יז) [יח] **בְּעִירוֹ וְאֵינוֹ נִכְנָס בּוֹ לְהִתְפַּלֵּל** (לח) **נִקְרָא** (לט) **שָׁכֵן** (יט) **רָע,** וְגוֹרֵם גָּלוּת לוֹ וּלְבָנָיו: **יב** (מ) ג**מְצָוָה** (יט) (מא) **לָרוּץ** כְּשֶׁיֵּצֵא מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת (מב) **אָסוּר** (כ) **לָרוּץ:**

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[יז] **בְּעִירוֹ.** וְכֵן מִה״ב בְּשֵׁם מַלְכֵּי בִקְדֶשׁ דְּאִם הִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ בְּעֲשָׂרָה אֵינוֹ נִקְרָא שָׁכֵן רָע, דְּכָל בֵּי עֲשָׂרָה שְׁכִינְתָּא שָׁרְיָא, וּמִיהוּ עכ״פ מִידֵי חוֹבַת בהכ״נ לֹא נָפֵק אא״כ אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁמִּתְפַּלְּלִים בּוֹ קְבוּעַ לְקְדֻשָּׁה, עַיֵּן שָׁם:

בַּאֵר הֵיטֵב

(יז) **בִּישׁוּבִים.** נִרְאֶה לִי בִּימוֹת הַקַּיִץ שֶׁהַצִּבּוּר מְאַחֲרִים תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, וְהַדַּר בָּקְשׁוּב אִסּוּר אֲפִלּוּ לִלְמֹד כְּמ״ש סי׳ פט, לָכֵן מוּטָב שֶׁיִּתְפַּלֵּל תֵּכֶף בְּקִבּוּץ הַחַמָּה, וּבְעַרְבִית צָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים, מ״א: (טו) **תְּפִלָּתוֹ.** אֲפִלּוּ רוֹצֶה לָצֵאת חוּץ לְבֵהכ״נ, ריב״ש מ״א. וְאִם חָלַשׁ לִבּוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ קֹדֶם הַצִּבּוּר, וּבְבהכ״נ אַף דְּלֹא כְּמ״ש תר״ו, אֲבָל הַב״ח פָּסַק דְּזוֹקֵא שֶׁהִזְמִין קָצָר כ״כ בְּעוֹד שֶׁיִּלֵּךְ לְבֵיתוֹ יַעֲבֹר זְמַן תְּפִלָּה, אֲבָל אִם יֵשׁ זְמַן יִתְפַּלֵּל בְּיָחִיד וְיִתְפַּלֵּל לְבֵיתוֹ, עַיֵּן שָׁם. וְאִם יֵשׁ ב׳ בהכ״נ מִצְוָה לֵילֵךְ לְהַרְחוֹקָה דִּשְׂכַר פְּסִיעוֹת יֵשׁ, ב״מ דף קז: (יח) **בְּעִירוֹ.** אֲפִלּוּ אֵין שָׁם מְנְיַן עֲשָׂרָה, דְּהָא סְתָמָא קָתָנֵי, וְכֵן מִשְׁמַע דְּאִי אֲפִלּוּ לִבְיתוֹ לְבַדּוֹ נוֹטֵל אֶחָד מֵחֲמֵשׁ מֵאוֹת מִמְּאוֹר עֵינָיו שֶׁל אָדָם. וְעַיֵּן בִּפְרֵי־מְגַדִּים[42]: (מג) **אָסוּר לָרוּץ.** (נג) וְלֹא לִפְסֹעַ פְּסִיעָה גְּסָה, לְפִי שֶׁמַּרְאֶה עַצְמוֹ שֶׁעָסוּק בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת דּוֹמֶה עָלָיו כְּמִשֹּׁאוֹי. בְּפֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְעַסְקָיו, (נד) אֲבָל יט: **(לה) לְהַקְדִּים תְּפִלָּתוֹ.** וַאֲפִלּוּ רוֹצֶה לָצֵאת חוּץ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, כֵּן כָּתַב הַמָּגֵן־אַבְרָהָם בְּשֵׁם הָרִיב״ש. אֲבָל בְּסֵפֶר מַאֲמַר־מָרְדְּכַי כָּתַב דְּאֵין מִדְּבְרֵי הָרִיב״ש רְאָיָה, וּמְסִיק דְּאֵין בּוֹ אִסּוּר דְּמַקְדִּים תְּפִלָּתוֹ, אֶלָּא דְּלֹאו שַׁפִּיר עָבֵד, דְּמַפְסִיד מִיהָא תְּפִלַּת הַצִּבּוּר: **(לו) הָיָתָה עוֹבֶרֶת.** מַשְׁמַע (כמ) דְּאִז אֲפִלּוּ בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת שְׁרֵי[36], וְכֵן מוּכָח לְשׁוֹן תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה. וְהַב״ח פָּסַק: דַּוְקָא שֶׁהַזְּמַן קָצָר כָּל־כָּךְ שֶׁבְּעוֹד שֶׁיֵּלֵךְ לְבֵיתוֹ יַעֲבֹר זְמַן תְּפִלָּה, אֲבָל אִם יֵשׁ זְמַן יֵלֵךְ לְבֵיתוֹ וְיִתְפַּלֵּל בְּיָחִיד, עַיֵּן שָׁם. אִיתָא בַּגְּמָרָא, דְּאִם חָלַשׁ לִבּוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ קֹדֶם הַצִּבּוּר, וּבְבֵית־הַכְּנֶסֶת אַף זֶה אָסוּר. וְעַיֵּן סִימָן קיד סָעִיף ב, דְּאִם הוּא חוֹלֶה אוֹ אָנוּס אַף בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת שָׁרֵי[37], כֵּן כָּתְבוּ הַב״ח וְהַפְּרִישָׁה שָׁם: **יא** (לז) **שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְכוּ׳.** וְאִם (כט) יֵשׁ שְׁתֵּי בָּתֵּי־כְנֻסִיּוֹת בָּעִיר, טוֹב לֵילֵךְ[38] לְהַרְחוֹקָה[39], כִּי שָׂכַר פְּסִיעוֹת יֵשׁ[40]: (לח) **נִקְרָא וְכוּ׳.** דְּכֵן דֶּרֶךְ שְׁכֵנִים הָרָעִים שֶׁאֵין נִכְנָסִין לְבֵית חֲבֵרֵיהֶם. וְעַיֵּן בָּאַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ, שֶׁאֲפִלּוּ אֵין שָׁם מִנְיַן עֲשָׂרָה, דְּהָא סְתָמָא קָתָנֵי, וּבִפְרֵי־מְגַדִּים מִסְתַּפֵּק בְּזֶה. (ל) וְאִם מִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ בְּעֲשָׂרָה, בְּכָל גַּוְנֵי אֵינוֹ נִקְרָא שָׁכֵן רָע, דְּכָל בֵּי עֲשָׂרָה שְׁכִינְתָּא שָׁרְיָא; וּמִיהוּ, עַל־כָּל־פָּנִים מִידֵי חוֹבַת בֵּית־הַכְּנֶסֶת לֹא נָפֵק, אֶלָּא־אִם־כֵּן אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁמִּתְפַּלְּלִין בּוֹ קְבוּעַ לִקְדֻשָּׁה: **(לט) שָׁכֵן רָע וְכוּ׳.** דִּכְתִיב ״כֹּה אָמַר ה׳ עַל כָּל שְׁכֵנַי הָרָעִים וְגוֹ׳ הִנְנִי נֹתְשָׁם מֵעַל אַדְמָתָם״. וְכָל הַמַּשְׂכִּים וּמַעֲרִיב לְבֵית־הַכְּנֶסֶת זוֹכֶה לַאֲרִיכַת יָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר ״אַשְׁרֵי אָדָם שֹׁמֵעַ לִי לִשְׁקֹד עַל דַּלְתֹתַי יוֹם יוֹם״, וּכְתִיב אַחֲרָיו ״כִּי מֹצְאִי מָצָא חַיִּים״ וְגוֹ׳: **יב** (מ) **מִצְוָה וְכוּ׳.** שֶׁנֶּאֱמַר ״וְנִדְעָה נִרְדְּפָה לָדַעַת אֶת ה׳״ וְגוֹ׳. וּמִזֶּה נִלְמַד דְּכָל־שֶׁכֵּן שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְזָהֵר אִז שֶׁלֹּא לְעַמֵּד בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ לָהֶסִיחַ עִם חֲבֵרוֹ בְּאֵיזֶה חֶפְצֵי עַצְמוֹ, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְצוּי שֶׁבָּא אַחַר בָּרְכוּ וּקְדֻשָּׁה. וְעַיֵּן בִּפְרִישָׁה שֶׁכָּתַב, דְּעִקַּר הָרִיצָה יְהֵיָה כְּשֶׁבָּא סְמוּךְ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, דְּשָׁם מְנַכֵּר הוּא שֶׁעוֹשֶׂה לְשֵׁם מִצְוַת בֵּית־הַכְּנֶסֶת. וְכָתַב הַפְּרִי־מְגַדִּים, דִּכְשֶׁחֲרִית שֶׁהוֹלֵךְ עִם טַלִּית וּתְפִלִּין בְּיָדוֹ, תָּמִיד מְנַכֵּר הוּא, וּמִכָּל מָקוֹם בְּרִחוּב עכו״ם לֹא יָרוּץ: **(מא) לָרוּץ.** עַד פֶּתַח בֵּית־הַכְּנֶסֶת, (נא) וּבְבֵית־הַכְּנֶסֶת עַצְמָהּ אָסוּר לָרוּץ אֶלָּא יֵלֵךְ בְּאֵימָה[41]: **(מב) בְּשַׁבָּת שֶׁאָסוּר.** וְאַף בְּחֹל נוֹטֵל אֶחָד מֵחֲמֵשׁ מֵאוֹת מִמְּאוֹר עֵינָיו שֶׁל אָדָם. וְעַיֵּן בִּפְרֵי־מְגַדִּים[42]: **(מג) אָסוּר לָרוּץ.** (נב) וְלֹא לִפְסֹעַ פְּסִיעָה גְּסָה, לְפִי שֶׁמַּרְאֶה עַצְמוֹ שֶׁעָסוּק בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת דּוֹמֶה עָלָיו כְּמִשֹּׁאוֹי. בְּפֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְעַסְקָיו, (נג) אֲבָל

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

עִמּוֹ לְבֵיתוֹ, וְהַגָּאוֹן הֵשִׁיב לוֹ שֶׁיְּמַתִּין עַד שֶׁיָּבוֹא מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת, רִבְתּוֹךְ כָּךְ מִכְרָן לְאַחֵר וְהָאַחֵר הִרְוִיחַ בָּהֶם כַּמָּה אֲלָפִים ר״ט; וְשָׂמַח הַגָּאוֹן שִׂמְחָה גְּדוֹלָה שֶׁהִשְׁלִיךְ מֵעָנֵד מָמוֹן רַב עֲבוּר תְּפִלַּת צִבּוּר [מגן גבורים]. וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר אֵלִיָּהוּ רַבָּא בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת בֵּית־יַעֲקֹב, דְּיֵשׁ לְקַנֵּס הָאֲנָשִׁים שֶׁמּוֹנְעִים לֵילֵךְ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת מִשּׁוּם שֶׁעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה אוֹ מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁתַּכְּרִין מִמּוֹן; וְלָעֲשִׁירִים יֵשׁ לְקַנֵּס יוֹתֵר, וּבַעַל־תּוֹרָה אַף שֶׁעוֹסֵק בִּלְמוּד, מִכָּל מָקוֹם אִיכָּא חֶשְׁדָּא וְחִלּוּל הַשֵּׁם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סָעִיף יח: **(ל) יָכוֹן לְהִתְפַּלֵּל וְכוּ׳.** וְדַוְקָא (כג) אִם טְרִיחָא לֵהּ מִלְּתָא לְאֶסֹּק עֶשְׂרָה[30]. מִשְׁמַע בְּע״א דַּף ד עַמּוּד ב, דְּאִם מִתְפַּלֵּל מוּסָף בְּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין שַׁחֲרִית, לֹא מַקְרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין; וְאִם מִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת[31], (כג) מִקְרֵי תְּפִלַּת הַצִּבּוּר[32]: **(לא) יִתְפַּלְּלוּ שַׁחֲרִית.** וּבִימוֹת הַקַּיִץ שֶׁהַצִּבּוּר מַאֲחֲרִים תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, וְהַדַּר בְּיִשּׁוּב אָסוּר אֲפִלּוּ לִלְמֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן פט סָעִיף ו וְסִימָן רלב, שֶׁמָּא יִמְשֹׁךְ בִּלְמוּדוֹ וְיַעֲבֹר זְמַן תְּפִלָּה, וְאִם־כֵּן יִתְבַּטְּלוּ זְמַן אֹרֶךְ, לָכֵן **(כד)** מוּטָב שֶׁיִּתְפַּלֵּל תֵּכֶף בְּהִנָּץ הַחַמָּה; (כה) וּמִכָּל־שֶׁכֵּן כְּהַיּוֹם, דִּבְקְהִלּוֹת גְּדוֹלוֹת מִתְפַּלְּלִין תֵּכֶף מִשֶּׁהֵאִיר הַבֹּקֶר, וְאִם־כֵּן לְעוֹלָם הוּא בְּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין: **(לב) בִּזְמַן שֶׁהַצִּבּוּר.** פֵּרוּשׁ, בְּשָׁעַת שֶׁקְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִים. וּבְאַשְׁכְּנַז שָׁנְהֲגוּ לְהַקְדִּים עֲרָבִית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן רלה, (כו) יְחִיד הַדָּר בִּכְפָר, אוֹ בַּדֶּרֶךְ, צָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים: **(לג) אַף־עַל־פִּי־כֵן וְכוּ׳.** מִפְּנֵי שֶׁהוּא מָקוֹם קְבוּעַ לְקְדֻשָּׁה וּתְפִלָּתוֹ מִתְקַבֶּלֶת שָׁם יוֹתֵר. וּפְשׁוּט דְּאִם הוּא תַּלְמִיד־חָכָם, וְיֵשׁ חֲשַׁשׁ חִלּוּל־הַשֵּׁם כְּשֶׁיְּבוֹא אַחַר הַתְּפִלָּה בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, דְּיִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ: **י (לד) עִם הַצִּבּוּר אָסוּר.** (כז) אַף־עַל־גַּב דְּבָסָעִיף הַקּוֹדֵם כָּתַב דַּאֲפִלּוּ הוּא בְּבֵיתוֹ יָכוֹל לַשָּׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין, הֵינוּ כְּדֵי שֶׁתְּהֵא תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת, אֲבָל אִסּוּרָא לֵיכָּא אִי מַקְדִּים לִתְפִלַּת צִבּוּר, אֲבָל כְּשֶׁעוֹמֵד עִם הַצִּבּוּר וּמַקְדִּים[33], אִסּוּרָא נָמֵי אִיכָּא[34]. וְעַיֵּן בְּאֶרְחוֹת־חַיִּים שֶׁכָּתַב הַטַּעַם: מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַכֶּזֶּה אֶת הַצִּבּוּר. וּמַשְׁמַע בַּגְּמָרָא, דַּאֲפִלּוּ אִם הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת זֶה **בִּכְשֶׁבִיל** לִמּוּד הַתּוֹרָה, כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁעוּר קָבוּעַ לִלְמֹד תּוֹרָה אֵצֶל אֶחָד. כָּתַב הַב״ח, דְּאִם צָרִיךְ הוּא לִמְהֵר תְּפִלָּתוֹ, כְּגוֹן שֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ, יֵצֵא מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת וְיִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ, וְאֶפְשָׁר דִּכְשֶׁבִּיל לִמּוּד הַתּוֹרָה גַּם־כֵּן מֻתָּר לַעֲשׂוֹת כֵּן[35], וְכֵן מַשְׁמַע בְּסֵפֶר מַאֲמַר־מָרְדְּכַי; אַךְ שָׁם אִירֵי לְעִנְיַן תְּפִלַּת מוּסָף, וְאֶפְשָׁר דְּהוּא הַדִּין לְעִנְיַן שַׁחֲרִית, וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסָעִיף

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(כג) מָגֵן־אַבְרָהָם: (כד) צל״ח וּמָגֵן־גִּבּוֹרִים: (כה) חַיֵּי־אָדָם: (כו) מָגֵן־אַבְרָהָם: (כז) לְבוּשֵׁי־שֵׁשׁ: (כח) מָגֵן־אַבְרָהָם: (כט) מָגֵן־אַבְרָהָם: (ל) עַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי־תְּשׁוּבָה: (לא) מָגֵן־אַבְרָהָם: (לב) פְּרִי־מְגַדִּים: (לג) מָגֵן־אַבְרָהָם:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת תְּפִלָּה סִימָן צ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ל]

טְרִיחָא לֵהּ מִלְּתָא לְאֵסוֹף עֲשָׂרָה[30] וכו', וְאִם מִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת[31], מִקְרֵי תְּפִלַּת הַצִּבּוּר[32].

30) ולא התבאר מהי הטירחה שאינו חייב לעשות עבור תפילה בציבור, והמחצה"ש (ס"ק יז) כתב שלפירוש הראשון במג"א אם יש לו משרתים שיכולים לאסוף עבורו עשרה, צריך לדאוג לכך שיעשו כן. אבל לדברי הסמ"ג שהביא המג"א, אינו צריך להטריח עשרה אנשים כדי להתפלל במנין, אם לא שבאו מעצמם.

31) וגם בראש חודש שהציבור מתפללים מוסף בלא תפילין, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' קכ) שרשאי להתפלל עמהם שחרית עם תפילין, והוסיף שטוב שיפרסם שמתפלל שחרית מאחר שלא היתה לו אפשרות להתפלל בציבור בענין אחר. וכן להיפך, אם הציבור מתפללים שחרית עם תפילין, יכול להתפלל עמהם מוסף בלי תפילין, רק ראוי לו להודיע זאת, ואם רוצה רשאי להתפלל מוסף עם תפילין.

32) אך לא נחשבת לתפילה בציבור, אלא מעלתו שמתפלל בשעה שהציבור מתפללים, וכמו שביאר בשו"ת חבצלת השרון (סי' ב) את דברי הצל"ח (ברכות ו, א, שהוא מקור דברי המשנ"ב), וכן דעת החזו"א (ארחות רבנו ח"א עמ' נא) שאינה נחשבת לתפילה בציבור. וראה מה שכתבנו לקמן סי' רלו ס"ק יא וסי' רפו ס"ק ה.

וכשמתפלל בבית הכנסת והציבור עוסקים בשירות ותשבחות, כגון 'אשרי', 'ובא לציון', כתב הצל"ח (שם) שגם בזה יש מעלה שתפילתו נשמעת, שהואיל והקב"ה שומע אל הרינה של הציבור, שומע הוא גם את תפילתו של היחיד, וכן משמע בט"ז (סי' רלו ס"ק ד).

ובן חוץ לארץ הנמצא ביום טוב שני בארץ ישראל ומתפלל במנין של בני ארץ ישראל את אותה תפילה שהם מתפללים [שחרית, מנחה או ערבית], דעת הגרש"ז אויערבך והגרי"ש אלישיב (יום טוב כהלכתו פ"ט ס"ו) שנחשבת תפילתו לתפילה בציבור, אף על פי שהם מתפללים תפילת חול והוא של יום טוב. אבל במקרה ההפוך, שבן ארץ ישראל מתפלל בחוץ לארץ, דעת הגרש"ז אויערבך (שם פ"ג הע' מג) שאינה נחשבת לתפילה בציבור. מאידך, דעת הגרי"ש אלישיב (שם הע' מה) שגם באופן זה נחשבת לתפילה בציבור.

[משנ"ב ס"ק לד]

עִם הַצִּבּוּר וּמַקְדִּים[33], אִסּוּרָא נַמֵּי אִיכָּא[34] וכו', וְאֶפְשָׁר דְּבִשְׁבִיל לִמּוּד הַתּוֹרָה גַּם־כֵּן מֻתָּר לַעֲשׂוֹת כֵּן[35].

33) ודוקא תפילת שמונה עשרה, אבל לענין שאר חלקי התפילה, כתבו האורח נאמן (ס"ק לד) ובשו"ת יד אליהו (לובלין, סי' ז) שמותר להקדים לפני הציבור. מאידך, התורת חיים (סופר, ס"ק ז) כתב בשם שו"ת בית יעקב (סי' קכז) להחמיר אף באמירת תהלים, וכל שכן בשאר התשבחות והתחנונים, וסיים, שלדעתו הדבר מותר.

34) וגם כדי להתפלל כותיקין, כתבו הגרש"ז אויערבך (תפילה כהלכתה פ"ג הע' לז) ובביאור הגרנ"ה הלוי בדברי הגר"א (מעשה רב אות כה) שאין להתיר, וצריך לצאת מבית הכנסת.

35) ואף שלכאורה מפסיד תפילה בציבור, והרמ"א לקמן (סי"ח) כתב שדוקא מי שתורתו אומנותו עדיף לו להתפלל במקום לימודו בבית המדרש אפילו שלא בעשרה, וגם זה רק אם כבר נמצא בבית המדרש ונשאר בו להתפלל, אך לא יצא מבית הכנסת לצורך הלימוד, וכן כתב לעיל (ס"ק כט) שיש לקנוס בני אדם שאינם מתפללים בציבור מפני שעוסקים בתורה.

[משנ"ב ס"ק לז]

אֲפִלּוּ בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת שֶׁרֵי[36] וכו', אַף בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת שָׁרֵי[37].

36) ומי שדרכו להאריך בשמונה עשרה ולכן מפסיד עניית קדושה, כתב בשו"ת פרי תבואה (סי' סח) וציין לדבריו גם המגן גבורים (אלף המגן ס"ק טז) שיכול להתחיל שמונה עשרה לפני הציבור, ויש לעיין האם גם דעת המשנ"ב כן, שהרי בביה"ל לקמן (סי' קט ס"א ד"ה הנכנס) לא כתב עיצה זו, והגר"ח קניבסקי כתב (אשי ישראל פ"ח הע' נא) שאין להתחיל קודם הציבור גם אם כוונתו כדי להספיק קדושה.

37) וטעם ההיתר נתבאר בערוך השלחן (סי"ד), שכיון שהחולי או האונס ניכרים עליהם, לכן יכולים להקדים אף בתוך הבית הכנסת, מה שאין כן כשחלש ליבו אין חולשתו ידועה וניכרת.

[משנ"ב ס"ק לז]

וְאִם יֵשׁ שְׁתֵּי בָּתֵּי־כְנֻסִיּוֹת בָּעִיר, טוֹב לֵילֵךְ[38] לְהָרְחוֹקָה[39], כִּי שָׂכַר פְּסִיעוֹת יֵשׁ[40].

38) ומשמע שאין בזה משום 'אין מעבירין על המצוות' אף על פי שעובר בדרכו על פני בתי כנסיות אחרים, וראה שדי חמד (כללים מערכת האל"ף כלל קפט). ובשו"ת לבושי מרדכי (מהדו"ת סי' כב) ביאר, שהטעם שמותר כיון שהולך לעשות את אותה המצוה, רק שעושה אותה יותר בהידור. והגרי"ש אלישיב (הערות על מסכת סוטה כב, א) הוסיף, שאף אם נאמר שיש בכך משום 'אין מעבירין', היינו דוקא כשהגיע זמן תפילה באותו בית כנסת, אבל אם עדיין לא הגיע, אין כאן מצוה מוכנה שאסור להעביר עליה.

ואם בבית הכנסת הקרוב יש רוב עם, משמע בחיי אדם (כלל יז ס"א) שיתפלל בו ולא בבית הכנסת הרחוק.

39) ואם בית הכנסת הקרוב הוא מקום שהתפללו בו אבותיו, או שכבר קבע את מקום תפילתו שם וכדו', כתב בספר יפה ללב (בקונטרס ישר לבב על סי' צ אות י) שיתפלל בבית הכנסת הקרוב.

40) ובנסיעה במכונית או רכוב על גבי בהמה, כתבו בשו"ת תורה לשמה (סי' מ) ובשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' כא) שאין על כך שכר פסיעות.

[משנ"ב ס"ק מא]

אָסוּר לָרוּץ אֶלָּא יֵלֵךְ בְּאֵימָה[41].

41) ולכן כשקוראים לאדם לעלות לתורה, כתב לקמן (סי' קמא ס"ק כה) שצריך ללכת בזריזות אך לא לרוץ.

[משנ"ב ס"ק מב]

מְאִירוֹר עֵינָיו שֶׁל אָדָם. וְעַיֵּן בְּפְרִי־מְגַדִּים[42].

42) שכתב (א"א ס"ק כה) שמי שדרכו וטבעו לפסוע פסיעה גסה, מותר לו גם בשבת ללכת כך לבית הכנסת.

ושיעור פסיעה גסה, כתב הרמ"א לקמן (סי' שא ס"א) שהוא כשהולך יותר מאמה בבת אחת. וכתב השו"ע שם, שכל זה בפסיעה גסה, אבל לרוץ מותר, ומצוה היא.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

מילואים
הִלְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן פּז פּח
המשך מעמוד קודם

לכל הדעות מותר. אמנם הביא (שם) שבספר חסידים (סי׳ תקט) מוכח שאפילו על בגדיו ומכוסה יש לרוחצו או לפושטו, שלא יהיה דבוק בו הטומאה, ומכל שכן כשנכשל ח״ו על ידי קרי שלא יהיה לו למזכרת איסור.

13) אמנם לגבי טבילת ערב יום כיפור, כתב לקמן (סי׳ תרו ס״ק כא) בשם המג״א, שאף למי שסובר שטעם הטבילה בערב ראש השנה ויום כיפור הוא משום קרי, וכבר טבל בערב ראש השנה ולא ראה עוד קרי, בכל זאת צריך לטבול פעם נוספת בערב יום כיפור, והמג״א כתב שהטעם הוא שמא ראה מים חלוקים או עכורים, והמחצה״ש (שם) כתב בשם הא״ר, שהטעם מצד שטבילת ערב יום כיפור חמורה יותר. והטובלים לטומאת קרי כתקנת עזרא, ובפרט מי שהוא חולה או זקן, כתב בביה״ל שם (ס״ד ד״ה משום) שצריכים להיזהר להטיל מימיהם קודם הטבילה, כדי שלא יטמאו אחריה בהטלת המים.

14) וכן לענין אכילת חלת חוץ לארץ על ידי כהן שטבל לקריו, כתב לקמן (סי׳ תנז ס״ק כא) שטוב להיזהר לאוכלה מיד אחר הטבילה קודם שיטיל מים, שמא יטיל מים חלוקים או עכורים שיש בהם חשש קרי **ויצטרך לחזור ולטבול.**

[משנ״ב ס״ק ה]

נִדָּה[15].

15) ובטעמם של האוסרים כתב המור וקציעה (ד״ה ושמא), שבשעה שהדמים שותתים ממנה הרי הם טינוף כמו קרי ודומים לצואה. וכן כתב התורת חיים (זוננפלד, סי׳ כז) שראיית דמה דומה לצואה. והתורת חיים (סופר, ס״ק ד) כתב שכך נראה מדברי הבשמים ראש, אולם לדעתו דינה כמי שיורד לו דם מהטחורים, שכתב בשו״ת הרדב״ז (ח״א סי׳ שטו) שכשאינו בא מהמעי, הרי הוא כדם היוצא ממכה, שאם אין לו ריח רע מותר להתפלל לידו.

הִלְכוֹת תְּפִלָּה סִימָן צ
המשך מעמוד קכב

בשו״ת מנחת יצחק (ח״ז סי׳ ו) שעדיף שיצא לתפילה בציבור ולא לקריאת התורה, אך אם בציבור קשה לו לכוון יותר מבביתו, עדיף שיתפלל בביתו ויצא לקריאת התורה.

27) ומי שבאפשרותו להתפלל בציבור רק תפילת שחרית או רק תפילת מוסף, כתב הגר״ח קניבסקי (שאלת רב עמ׳ קפח) שעדיף להתפלל עמהם שחרית שהיא בקשת רחמים, מה שאין כן תפילת מוסף שהיא רק בגדר ׳ונשלמה פרים שפתינו׳.

[משנ״ב ס״ק כט]

שֶׁמֵּשׁ כֹּחוֹ אַף שֶׁאֵינוֹ חוֹלֶה[28] וכו׳, יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ בְּיָחִיד[29].

28) **וכשלצורך בריאותו או פרנסתו צריך להיות במקום שיודע שלא יהיה** לו שם מנין, כתב הגרש״ז אויערבך (**תפילה** כהלכתה פ״ח ס״ט) שמותר לשהות שם, וכן כתב בשו״ת שבט הלוי (ח״ו סי׳ כא) לענין השוהה שם לצורך בריאותו, אך אם הוא לצורך פרנסתו, כתב שם שאף שאינו עושה איסור בזה, אך לצורך כזה אין להכניס את עצמו לכך.

29) וכן עובדים שהמעביד שלהם מקפיד שלא יצאו באמצע העבודה לתפילה בציבור, כתב לקמן (סי׳ קי ס״ק יב) שיכולים להתפלל ביחידות.

וכשדר במקום שאין בו מנין לתפילה, כתב הגרש״ז אויערבך (תפילה כהלכתה פ״ח הע׳ ה) שמשמע בשו״ע לעיל (סי׳ נה סכ״ב) שרק לימים נוראים צריך להוציא הוצאות כדי לשכור אנשים להשלים מנין, אבל בשאר ימות השנה אינו צריך, ואף שבכל מצוות דרבנן צריך להוציא ממון כפי הנצרך לקיימן, **לתפילה בציבור לא צריך, וכמו שמצינו שגם** בנוגע לטורח הגוף הגבילו חכמים כמה צריך ללכת בשביל תפילה בציבור, וכמבואר בשו״ע להלן (סט״ז).

הִלְכוֹת תְּפִלָּה סִימָן צ
המשך מעמוד קכג

הגר״ח קניבסקי (אשי ישראל פ״ח הע׳ ע) שברוכב על גבי בהמה שיש טירחא וקושי בדבר דינו של רוכב כמהלך, מה שאין כן בנוסע במכונית שאין טירחא, משערים לפי משך זמן הילוך מיל. וכן הורה הגרי״ש אלישיב (פניני תפלה עמ׳ קכ) שעבור תפילה בציבור צריך ליסוע 18 דקות.

[משנ״ב ס״ק נג]

מַיָּרֵי בְּהוֹלֵךְ לְדָבָר רְשׁוּת[60].

60) וכתב הא״ר (ס״ק כ) שמדובר כגון שנוסע לטיול, אך לצורך פרנסתו, **כתב הערוך השלחן** (ס״כ) שנחשב כהולך לדבר מצוה, **שהרי מצוה לפרנס את אשתו וזרעו.**

[משנ״ב ס״ק נה]

וּכְדֵי שֶׁלֹּא יְבַטֵּל מִלְּמוּדוֹ לֵילֵךְ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת[61] וכו׳, שֶׁקִּבּוּעַ לָרַבִּים לְלָמּוּד הַתּוֹרָה[62], בֶּוַדַּאי קְדֻשָּׁתוֹ חֲמוּרָה יוֹתֵר מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת[63] וכו׳, **יוֹתֵר מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת**[64].

61) ואף כשיש באפשרותו ללכת להתפלל בבית מדרש הקבוע לרבים, משמע בחיי אדם (כלל יז ס״א) שיש מעלה בבית המדרש שהוא **עצמו לומד בו.**

62) **ובית מדרש שמיועד רק לומר בו שיעור שעה או שעתיים ביום,** כתב התורת חיים (סופר, ס״ק כג) שאין לו חשיבות יותר מבית הכנסת, וכמו שמשמע ברבינו יונה בברכות (ד, א בדפי הרי״ף) שכתב שאם אומרים בו דרשות לפי שעה אין לו מעלת בית המדרש, שכן מעלת בית המדרש היא בכך ששם קביעות התורה וההוראות בכל יום, מה שאין כן בית מדרש ובית כנסת שאומרים בהם דרשות לפי שעה.

63) **וכשהוא עצמו לומד באותו בית מדרש,** כתב המעדני יום טוב (ברכות פ״א סי׳ ז אות ע) שיש מעלה להתפלל במקום שיושב בשעת הלימוד.

64) אמנם, בישובים קטנים שיש חשש שיתבטל המנין בבית הכנסת, כתב לעיל (סי׳ נה ס״ק עג) שילכו להתפלל בבית הכנסת. **וראה מה** שכתבנו שם.

[משנ״ב ס״ק נו]

מִפְּנֵי שֶׁמְּבַטֵּל מִלְּמוּדוֹ בִּשְׁעַת הֲלִיכָתוֹ[65].

65) ואף שבזמנינו אין תלמיד חכם בדרגה של ׳תורתו אומנותו׳ כרשב״י וחבריו שיהיה פטור מתפילה [כדלקמן בשו״ע לקמן סי׳ קו ס״ב ובמשנ״ב שם ס״ק ו], כתב בשו״ת אגרות משה (או״ח ח״א סי׳ לא)

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com